SOCIOLOGIE ROM ANEASCA. Revista Sectiei Sociologice a Institutului Social Roman. Director D. GUSTI.Anul I, 1936, nr. 7-9

RUDENIA SPIRITUALĂ DIN NĂȘIE, LA DRĂGUȘ

In afară de sistemul de rudenie care se creiază în jurul fenomenului biologic al înrudirii de sânge, există încă un altul, de natură spirituală, şi care izvorăşte din faptul năşiei.

In viaţa satului Drăguş, naşul nu este numai o persoană care apare, cu anumit rol ritual, la un botez sau o cununie. Ci o persoană legată statornic de o serie de acte rituale, care formează între ele un sistem.

Astfel, a boteza pe cineva înseamnă a-ţi lua îndatorirea de a-l cununa, de a-i fi naş la „cea de a doua cununie", sau la „punerea mesei", — a-i boteza copii, şi a-l duce la groapă, luându-i de acolo „mărul", ce apare în ceremonia funebră drăguşană.

In actul năşiei sunt deci implicate două serii de oameni, cea a naşilor, cari urmează să se înlocuiască unii pe alţii în succesiunea necurmată a acestor îndatoriri, şi cea a finilor, cari deasemeni moştenesc această calitate a lor.

Năşia capătă deci un caracter de relaţie permanentă care leagă două grupe familiale între ele; iar sistemul de rudenie spirituală izvorât din năşie, ajunge să reglementeze sfere cu mult mai largi şi cu totul altfel decât cum prevăd canoanele bisericeşti, cu privire la botez şi cununie.

Analizând această „năşie" drăguşană, vom vedea că i se aplică regulele generale de organizare a vieţii familiale pe temeiul realităţii sociale centrale care este „gospodăria", reguli pe care am mai avut prilejul a le arăta într'un studiu anterior privitor la „sistemul onomastic drăguşan".

Seria actelor rituale constituind năşia.

a) Botezul. Incepe cu actul iniţial al botezului, pe care îl putem rezuma astfel: „La botezat, ori şi cine aleargă să boteze, că este bine să încreştinezi". Naşa aduce „o cârpă d'alea, o faşă şi un scutec, o ţâr de pânză de cămăşuie, iişoara şi ceva căiţă de cap. Şi un zece lei". „Naşa n'are treabă decât la biserică, când îl botează, îl miruie; apoi nu mai are naşa treaba cu el". (Inf. Gherghina Stoia.)

b) Cununia. Cine a botezat este dator a cununa. Ba are chiar dreptul la aceasta. Numai cu învoiala naşului „străvechiu", se pot întâmpla schimbări. „După botez, de vorbit mai vorbim cu naşa şi vine şi pe la noi. Dar când este mare şi este timpul de căsătorit al copilului, atunci are dreptul să-l cunune. In caz că cineva vrea să schimbe naşul, e dator să-l întrebe pe naşul de botez, dacă îngăduie". „Intreabă, dacă o întreabă. Dacă nu, nu întreabă. Dar nu-i şade frumos. Dacă vrea el să aleagă pe altul, poate, dar bine tare nu-i şade. Un copil este dator s'o întrebe şi apoi dacă nu vrea naşa, el se poate da să-l cunune cine vrea. Apoi, dacă vrea nănaşu, nu poate să nu se dea la el". (Inf. Rafira Ion Racu.)

Altfel „poate să vină naşul să-l ieie de mână şi să-l dea la o parte pe celălalt naş şi să te cunune el. Din Biserică te ia. Dacă vrea, o poate face". „Dacă nu ai bună voie dela ei, te poate lua din Biserică şi nu are nici-o lege" (adică sancţiune) (Inf. Zenovia Stoia). „Intâi trebuie să-l întrebăm. Dacă vrea să facă rău, te ia din Biserică. Te ia el de mână şi te cunună. Că nănaşu spune: apoi că al meu este finul, eu l-am botezat. E ca şi când l'ar fi crescut! Eu l'am crescut". (Inf. Gherghina Stoia).

Obligaţia aceasta de a căsători pe cel pe care l-ai botezat, chiar dacă între timp n'ai mai avut niciun soi de legături cu finul, este uneori deosebit de puternică. De pildă, la nunta lui Ion Codrea, printre femeile care au pregătit mâncarea

de nuntă erea și nănașa lui. Intrebat, mirele ne spune că e „nănașa lui". — Cum o cheamă? — „Nănașă îi zic eu". Și adresându-se către mama lui o întreabă: „Mamă cum îi zice nănașii? Dar nici mama lui nu știe și atunci îi spun boresele celelalte: Măria Nicolae Codrea. Mirele ne explică: „De când m'a botezat numai acum o vint. Este departe tare de noi și nu prea am ocaziunea să o văd".

După 24 de ani de relații aproape inexistente și deși mirele și-alesese un alt naș, nașa de botez tot s'a simțit îndatorată să participe și să dea ajutor la nunta finului.

c) Punerea mesei. După cununie, o altă îndatorire a nașului este în legătură cu obiceiul numit „punerea mesii", sau „a doua cununie".

Această a doua cununie, făcută în vederea unei întemeieri a căsniciei și pentru viața cealaltă, are din nou pe nași în rolul principal.

„Masa o pui așa: că faci găină și dai nașului o cămașe și nănașei îi dai o iie. Și îi dai două mese, una de bumbac și una de lână. Și apoi el îți dă o ghițea; ori bani îți dă și apoi faci pomană".

„Ș'apoi după ce se scoală dela masă, ne ducem să mâncăm găina. O ia și ne ducem de o gătește acolo și apoi iar ne ospătăm", (Inf. Vasile Damian, 64 ani).

„Cheamă adevărații nași, străvechi. Aceia sunt chemați". (Inf. Părintele Iurcovan).

„Apoi dai un rând de haine la nași, iie, cămașe nănașii, o masă, o bărdiță, o botă. Zice că le dai de masă".

„Vezi că cine te-a botezat, cine te-a cununat la acela îi dă".

In caz când excepțional, nașul de cununie este altul decât cel de botez, se cheamă nașul de cununie.

„Dacă nu este nașu, (de botez) când te cununi, cauți să dai celui care te duce la biserică. Nu poți da la acela care te-a botezat. Pe ăla îl lasă".

„Omu nost' a zis că cucioiu Miclăuș Fogoroș a fost să fie naș. Da cine l-a cununat a fost Zahei, că a zis că n'a avut nănaș". „Când s'a cununat a fost de l-a întrebat, că: putea-s'ar să-l cunune? Și a zis că nu. Să-mi pună pe Dise al lu Damu. Dar omu meu a zis că decât să se dea lui Dise al lu Damu, ficioru lui, mai bine puie nănași din nou. Și a luat el singur nănaș din nou, să-l cunune ăla. Și atunci la masă le-am dat lui ista. La masă a luat nănaș pe Zahei Husea care ne-a cununat, nu care l-a botezat". (Inf. Rafira Gheorghe I. Fogoroș).

d) Luarea mărului la groapă. In sfârșit la moarte, nănașa intervine din nou cu rol activ: ea este aceea care ia „mărul" dela mort, uneori mărul acesta putând servi și drept punere de masă.

„Hainele le pun într'un măr. Așa se cheamă. Pun în măr, la mort. Il numesc, că elea le dau pentru masă, tot la nănașu ăl de m'a botezat. Dacă pui haine'n el, zice că mărul este și de masă și de mort". (Inf. Rafira Gheorghe I. Fogoroș).

Alcătuirea grupului nașilor.

Obligația de a nășì este, în principiu, neîntreruptă. Trebuește deci ca ea să poată fi transmisă din generație în generație. Cum anume se procedează?

Ne putem ușor convinge că și în această privință realitatea cea mare, care trece chiar dincolo de viața indivizilor, este gospodăria. Indatorirea de a nășì aparține gospodăriei ca atare. Deci ca regulă precisă: va fi naș în urma morții părinților, acela dintre copii care a rămas în casa bătrânească. Și cum în regulă generală, cel mai mic dintre feciori rămâne „pe curte", se aplică nășiei aceleași regule ale dreptului de ultimogenitură bărbătească pe care le vom vedea cu privire la casa bătrânească. Și evident aceleași abateri. In locul feciorului celui mic rămâne uneori un frate mai mare: el și nevasta lui au sarcina nășiei. Ba poate rămâne și o fată atuncea când soțul ei se „ginerește", se „mărită pe curte". In acest caz fata joacă rolul feciorului și ea moștenește atât gospodăria cât și sarcina nășiei, împreună cu soțul ei ginerit.

Conştiinţa acestei regule deosebit de interesante, e foarte clară în Drăguş, de pildă:

„Finu pe care nu îl dai nimănui, rămâne de drept în casă, la cel care rămâne în casă".

„Tata a venit aici în casă şi i-a rămas moştenirea finilor de aici din casă. Cine rămâne de moştenire pe locul de aici, apoi la acela rămâne finii. Totdeauna aici vine de întreabă, la cel de casă. El, dacă vrea, împarte pe la fraţi. Când moare cine sunt cununaţi şi botezaţi de mama şi de tata, apoi totdeauna la cel din casă vine de-l întreabă şi cel din casă, dacă vrea, împarte cu fraţii ceilalţi. Dar totdeauna la cel de pe loc vine. Numai dacă este pe loc străin, se duce la cel mai mare. El ia atunci mărul de pomană. Numai la caz că se stinge familia, de nu rămâne în casă nimeni, se duce la ăl mai bătrân. Altfel la ăl din casă se duce întotdeauna. Fratele tatii cel mai mic, care sta în casa a bătrânească, a murit. Aşa că şi de acolo, la noi vin acum". (Inf. Gheorghe Arsene Fogoroş).

La fel ne spune Gherghina Stoia, că mărul dela mort, dacă a murit nănaşa „îl ia cine rămâne pe curte". „Cată să fie cineva, o rudă. Nu este nimeni să nu aibă neamuri".

In caz totuşi că un neam se stinge, năşia trece într'alt neam. In această privinţă vechea regulă a închegării gospodăriei ca o realitate de sine stătătoare cu drepturi şi îndatoriri nu se mai aplică.

„Cine rămâne în curtea aia, care a fost a nănaşii, ia măru. Dacă ieu îs acum naşă bătrână şi după ce mor ieu, rămâne copilul mieu, ăla care rămâne pe urma bătrânilor, ăla îl ia. Ăla care şade în casa naşului". (Inf. Sofia Bobeica).

„Dacă moare naşă-sa lui, ia unu din ăi tineri, de acolo de la curtea aia, un copil de al ei". (Maria Sofonea).

„Cine-i nănaş ia mărul. Dacă a murit nănaşa, cine a rămas acolo, în locul nănaşii. Dacă bunioară, noi avem acum un fin care este bătrân, ştiu bine că moare. E cununat de socru şi de mama de aici. Acuma noi luăm mărul. Copii eu i-am botezat. Imi este şi neam că este frate cu măicuţa mea, care a fost Primar, Ţăzar, frate cu Gărtina.

„Dacă ai mai mulţi fraţi, îi împărţeşti. Dacă, nu, cine este acolo pe curte". (Rahira Iurcovan).

Abateri

Ordinea aceasta de succesiune a gesturilor năşiei dela naştere până la moarte poate să fie întreruptă din diverse pricini.

In primul rând o *interdicţie de năşire loveşte pe toate naşele care în momentul botezului sunt însărcinate.*

„Când este însărcinată naşa cea tânără, atunci botează mama ei pentrucă este superstiţia că dacă botează ea îi moare copilu". (Inf. Părintele Iurcovan).

„Maria Codrea nu a putut să boteze de pildă pe Gheorghe Rogozea". „Nu a putut merge că chiar atunci avea copil mic de vreo săptămână; şi la cununie, iar n'a putut, că iar avea copil mic născut". Aşa că a botezat o soră a tatălui copilului. (Inf. Părintele Iurcovan.)

Năşia poate fi şi cedată.

Astfel Seana Arsene Fogoroş a botezat toţi copiii şi nepoţii lui Matei Sofonea în afară de copilul Ion care a fost botezat de Hira Sofonea.

„M'a'ntrebat pe mine boreasa; a zis: „nevastă nu mi-l dai să-l botez?" —, „Ba ţi-l dau dacă vrei".

Că aşa nu-l dam dacă nu'ntreba. Ea dacă a zis să i-l dau, i l-am dat. A zis că nu are fini şi să boteze şi ea. Dacă nu-l cerea îl botezam şi pe ăla, nu-l lăsam".

(Putea să-l boteze fără să-l ceară ?)

„Nu l-a botezat fără să-l ceară. Dacă vrea, poate, dar m'a'ntrebat". (Dacă nu cerea te supărai ?) „Ba că te necăjeai, te mâniai. Nu te mai duceai la altu (alt copil al aceloraşi părinţi). Dar boreasa m'a întrebat şi cu voia mea i l-am dat să-l boteze". (Inf. Seana Arsene Fogoroş).

„Până trăesc părinţii noştri, dacă vrea unul din noi să boteze, li-l dă, dacă vor". (Inf. Gheorghe Arsene Fogoroş).

„Fini am avut destui şi de aceia nu am mai luat şi de ăştia răsleţi. Sunt multe familii care nu au decât un fin şi aceia sunt doriţi să aibă. Şi vin şi mai cer: „Să-mi dai să botez şi eu unu, să am un fin". D'apoi cine are mai mulţi, nu se mai duce să ia dela altu". (Inf. Seana Arsene Fogoroş).

Sau se poate întâmpla ca să se ivească *ceartă între naşi şi fini* şi atuncea finul să fie obligat să-şi puie naşi din nou.

Astfel de pildă naşa de botez a lui Petru Adămoiu este Sofia Hermulae Codrea, soră cu mama lui. Dar nu i-a stat naşă de cununie pentrucă era mânioasă când s'a cununat. Nu i-a cununat din principiu. Era vorba să-l adopteze şi să-l aducă aci. Şi el nu a vrut să rămâie. Atunci nu a mai vrut să-i mai stee nănaşă şi şi-a găsit omu o nănaşă străină, pe Seana Dumitru Iurcovan, soră cu nevastă-sa". (Inf. Părintele Iurcovan).

In sfârşit finul poate să refuze nănaşii şi pentrucă socoteşte, atunci când trece într'o a doua căsătorie, că *nu i-au purtat noroc.* „Ion Fogoroş a avut într'o primă căsătorie nănaşă pe Eva Husea. La a doua, a avut-o pe soru-sa lui Sofia Gheorghe Racu, pentrucă s'a supărat cu nănaşa. A spus că pentru nănaşă nu i-a mers bine. Nu a fost nănaşa bună". (Inf. Părintele Iurcovan(.

O categorie specială,formează finii ţigani.Aci regula nu se poate ţine,din pricina lor.

„Ţiganii nu se botează ei între ei. Tot Români de-ai noştri din sat, îi botează, că ei spun că nu au ce să le dea. Uite: toată oastea aceia, tot de Români sunt botezaţi. La cununie nici nu mai vin. Ei nu se cunună în Biserică. Ei *se iau.* Nu mai stau să se cunune în Biserică". (Inf. Gherghina Stoia).

Alcătuirea grupului finilor.

O singură regulă explică totul: fac excepţie de la absoluta moştenire a calităţii de fini numai fetele în caz de cununie. Aci stau faţă în faţă două perechi de naşi: ai mirelui şi ai miresii. Urmează cei ai mirelui.

„După bărbat te cunună. Cine botează pe bărbat, acela cunună" (Inf. Gherghina Stoia). „Nănaşul băiatului, nu al fetii. Nănaşul băiatului cunună" (Inf. Rafira Ion Racu).

Dăm spre pildă cazul naşei Gherghina Stoia, văduvă de 68 ani. Până acum are următoarea activitate de naşă:

Cununat	Botezat	Cununat	Botezat
Dionisie Stoia	Gheorghe	*Gheorghe*	Anica
	Maria		Ion
	Silvia		Sofia
	Sofia		Măriuţa
	Vasile (necăsătorit)		

După cum se vede, faptul că Gherghina Stoia a cununat pe Dionisie Stoia i-a atras obligația să-i boteze toții copiii, băieți și fete. Dintre aceștia a cununat numai pe băieți, adică numai pe Gheorghe, (Vasile fiind necăsătorit). „Cu Măria, Silvia, Sofia nu are treabă. Pe Vasile ea o să-l cunune ori o să-i ardă urechea, îi pune lumina lângă ureche", adică o să-l privegheze la moarte dacă cumva cu moartea i-o fi însurătoarea. Aceiaș femeie a mai cununat pe Spiridon Diga și i-a botezat toți copiii, dintre cari unii au rămas necăsătoriți: restul au murit. Intâmplător a mai botezat pe Veta, copil din flori a unor țigani care au plecat din sat.

Exemplificări individuale

Pentru a putea înțelege mai bine gradul de aplicare al regulelor mai sus arătate, am socotit bine să analizăm un grup de cazuri individuale. Cu ajutorul prețios al D-șoarei Xenia Costa-Foru, am luat deci toate botezurile (43 la număr), care au avut loc în satul Drăguș în anul când am făcut cercetarea, adică în 1932, în ordinea lor de înscriere în registrele bisericești. Am completat celelalte date, cu privire la frații celui botezat în 1932, părinți și bunici, fiecare cu nașii lor respectivi de cununie și botez, din registrele bisericești ce le aveam la îndemână și din ancheta directă a fiecărui caz în parte. Iată aceste cazuri:

1. Copilul Iacob Gh. Poparad este botezat de Seana Gh. Rogozea. Părinții nașii actuale (Vasile și Sofia Poparad) au cununat pe părinții finului actual.

Aci se oprește însă linia ascendentă a nașilor: nașa de botez a tatălui a fost Eva Gh. Fogoroș, fără rudenie cu nașa actuală. Avem deci o moștenire a rudeniei care se întâmplă exclusiv în ultima generație: nășia trece la fata nașilor. Această fată este aceia care a rămas în curtea bătrânească, soțul ei Gh. Rogozea fiind „băgat în curte" la Vasile Poparad.

Toți frații copilului Iacob, 7 la număr, sunt botezați de aceiași nașă.

Pentru a face mai lesnicioasă înțelegerea acestui caz, precum și a celor care urmează, schematizăm de câte ori e nevoie, moștenirea nășiei în felul următor:

.... Mamă ———— fată.
soț

cu alte cuvinte, linia întreruptă arată o întrerupere a moștenirii nășiei, linia plină o rămânere a nășiei în aceiași grupă familială, trecând dela mamă la fată. Acolo unde apar două persoane nașe, o femeie și un bărbat, e vorba de o nășie de cununie; acolo unde e o singură femeie, e vorba de un botez.

2. Al doilea caz e al *Olimpiei*, fata naturală a Zenoviei Sucaciu cu Vasile Rogozea, botezată de Maria Buneriu. Nași de cununie, evident, nu sunt. Insă nașa de botez a tatălui natural este Eva Buneriu, soacra actualei nașe.

Ca atare formula ar fi:

.... Mamă .... ? .... noră.

3. *Liviu* Gh. Iulian Fogoroș e botezat de Victoria I. Fogoroș. Părinții sunt cununați de socrii nașii actuale (Eva D. Fogoroș cu Dumitru Fogoroș).

Tatăl e botezat tot de nașa lui de cununie, Eva D. Fogoroș.

Bunicii sunt căsătoriți de Iuliu și Ana Tătaru.

Am avea deci:

.... mamă ———— mamă ———— noră (valabilă și
soț

pentru un frate al finului de-acum).

4. *Ana* M. Pașca, veniți de curînd în sat și numai în trecere, și-au luat un naș ocazional: pe Ana Moise Dobrotă.

5. *Livia* Niculae Isac Rogozea, e botezată de Maria G. Tătaru. Părinţii sunt cununaţi de tatăl naşii actuale, adică de Ion Fogoroş cu soţia lui, Rafira, dintr'o a doua cununie. Tatăl este botezat de Eva V. Sofonea.

Cazul e ceva mai complicat: în grupul naşilor a fost la început Vasile Isac cu Seana Sofonea care au cununat pe bunici. Vasile Sofonea, fiul lor, s'a căsătorit de două ori; a doua nevastă este Eva D. Sofonea, naşa tatălui. Vasile Sofonea murind, fiul lui cu cea dintâi soţie, ia pe Rafira. El murind, Rafira se căsătoreşte a doua oară cu Ion Fogoroş. Acesta intrând „în curte", măritându-se, preia locul în gospodărie celui dintâi soţ, inclusiv datoria nășiei.

Se vede clar cum în cazul acesta nu rudenia de sânge efectivă, pe linie bărbătească sau femeiască, are importanţă, ci ocuparea unui anumit loc în gospodăria de baştină a naşilor, gospodărie ce se socoteşte deci ca o entitate permanentă deasupra indivizilor care o compun.

Am avea deci în formulă:

Mamă maşteră ———— noră vitregă ———— fiică
soţ al doilea

6. *Laurian* Veniamin Scurtu e botezat de Maria Axente Sofonea. Părinţii finului sunt căsătoriţi de aceiaş naşă şi soţul ei. (Axente D. Sofonea şi Maria).

Tatăl e botezat de mama naşului său de cununie (Maria Sofonea). Bunicii sunt căsătoriţi de naşa de botez a tatălui cu soţul ei (Dumitru Sofonea şi Maria).

Avem deci:

Mamă ———— aceiaş ———— noră ———— aceiaş
soţ soţ

7. *Viorica* Dumitru Stoia e botezată de Sofia V. Trâmbiţaş. Părinţii finului sunt căsătoriţi de aceiaş naşă cu soţul ei (Vasile I. Trâmbiţaş cu Sofia).

Tatăl e botezat de Rahira Trâmbiţaş, mama şi soacra naşilor lui de cununie.

Avem deci:

mamă ———— noră ———— aceiaş.
soţ

Aceiaşi formulă se repetă pentru alţi trei fraţi. Singur copilul Gheorghe este botezat de mamă, adică de naşa de botez al tatălui său, deoarece nora naşii acesteia fiind însărcinată, nu putea boteza.

8. *Livia* Petru Adămoiu. Tatăl copilului certându-se cu naşa lui de botez, aceasta nici nu l'a cunoscut, nici nu i-a botezat copiii. Omul a luat drept naşă pe Seana Dumitru Iurcovan, sora nevestii lui.

9. *Rafira* Ion D. Fogoroş e botezată de Elena I. V. Fogoroş. Părinţii finului sunt cununaţi de aceiaşi naşă, care fiind însă văduvă, şi-a luat alături pe fiul ei, Vasile.

Tatăl e botezat de naşa lui de cununie.

Avem:

mamă ———— aceiaş ———— aceiaş.
fiul

10. *Victoria* Gh. Dobre e botezată de Seana Gherman, sora mamii ei. Fiind vorba de o familie venită de curând din Sâmbăta şi-a luat naşi ocazionali.

11. *Dionisie* Guşăilă e botezat de Agritina Samoilă Popacodrea. Aceiaşi e şi naşa de botez a tatălui şi, împreună cu soţul ei, naşa lui de cununie.

Tot ea a botezat încă alţi patru copii.

Avem:

aceiaş ———— aceiaşi ———— aceiaş.
soţul

12. *Niculaie* Samoil Stoia este botezat de Rafira I. Fogoroş, pe care am mai întâlnit-o la cazul No. 5.

Părinţii finului sunt cununaţi tot de Rafira Fogoroş cu soţul ei, ea fiind şi naşa de botez a tatălui.

Aceiaş situaţie pentru alţi trei fraţi ai finului acestuia, formula este deci:

Aceiaş ———— aceiaş ———— aceiaş.
soţul

13. *Viorel* Emilian Trâmbiţaş este botezat de Livia N. Rogozea. Părinţii sunt cununaţi de aceiaş naşă şi soţul ei.

Tatăl este botezat de soacra naşei actuale, (Gherghina Rogozea).

Avem:

mamă ———— noră ———— aceiaş.
soţ

14. *Sofia* Niculaie Adămoiu este botezată de Sofia Ermolae Codrea. Părinţii sunt cununaţi de aceiaş naşă cu soţul ei, ea fiind şi naşă de botez a tatălui.

aceiaş ———— aceiaş ———— aceiaş
soţ

15. *Liviu* Gheorghe Potinteu este botezat de Zenovia Lazăr Fogoroş. Părinţii sunt căsătoriţi de Gheorghe Bota cu soţia lui, Eva.

Tatăl este botezat de Maria I. Fogoroş.

Bunicii sunt căsătoriţi de aceiaş Maria I. Fogoroş cu soţul ei.

Gheorghe Potinteu a fost căsătorit de mai multe ori. Intâia dată „s'a luat noaptea" şi apoi s'a cununat având naşi pe Gheorghe Bota şi Eva. Cel dintâiu copil este botezat de naşa lor de cununie, Eva Bota. Alţi doi copii sunt botezaţi de Rafira Adam Rogozea. Alt copil mort mic, e botezat de moaşa lui, Maria Năstase Rogozea. Al cincelea de Sofia şi Vasile Bobeica. Al şaselea şi al şaptelea de Sofia, fata naşii de cununie cu soţul ei Ion Trâmbiţaş.

Al optălea copil e botezat de Asinefta Spiridon Tătaru, fata uneia din naşele de mai sus, anume Rafira Adam Rogozea.

Al noulea e botezat de Ecaterina Gheorghe Bogdan, soră cu mama copilului.

In sfârşit al zecelea copil, Liviu, după cum am văzut, are drept naşă pe fiica naşii de botez a tatălui.

La cea de a doua cununie a lui Gheorghe Potinteu, naşii de cununie au rămas aceiaş.

Majoritatea copiilor acestora au murit la vârstă foarte mică.

16. *Gheorghe* Ion I. Rogozea este botezat de Sofia V. Iurcovan, soră cu tatăl copilului.

Părinţii sunt cununaţi de Eva Sofonea, naşa de botez a tatălui, împreună cu ginerele ei, Samoil Stoia.

Bunicii sunt căsătoriţi de Moise Codrea cu Maria.

Maria Codrea nu a putut merge la botezul lui Ion Rogozea pentrucă tocmai avea copil mic de vre-o săptămână. La cununia lui iar nu a putut, că iară avea copil născut.

17. *Gheorghe* Vasile Fogoroş a fost botezat de naşa mamei lui din pricină că părinţii copilului au divorţat, deoarece copilul s'a născut la vreo 3 luni după cununie. Naşii de cununie ai părinţilor n'au mai fost naşi de botez (Ion şi Rafira Husea).

18. *Viorica* Ion Rogozea este botezată de Eva Gh. Fogoroş, părinţii sunt cununaţi de aceiaş naşă cu soţul ei.

Tatăl este botezat de soacra naşei actuale, Ana Iulian Fogoroş.
Bunicii sunt căsătoriţi de soacra naşii de botez a tatălui cu soţul ei.
Avem deci:

mamă ———— noră ———— nora norii ———— aceiaş
soţ soţ

19. *Niculae* Niculae Rogozea este botezat de Zenovia V. Rogozea.
Părinţii finului sunt căsătoriţi de aceiaş naşă cu soţul ei.
Tatăl este botezat de soacra naşii actuale, Rafira Rogozea.

mamă ———— noră ———— aceiaş
soţ

20. *Victoria* Gheorghe Stoica e botezată de Maria Munteanu. Sunt ţigani.
„Nu ştiu cine i-a cununat pe spurcaţii ăştia", ne spune un informator.

21. *Maria* copil din flori a lui Rafira Stoia. Bărbatul nănaşii acestui copil este văr bun din frate cu mama copilului.

22. *Livia* Arsene M. Sofonea este botezată de Seana Arsenie Fogoroş.
Părinţii au fost cununaţi de aceiaş naşă cu soţul ei.
Tatăl copilului de aceiaş naşă.
Bunicii căsătoriţi de aceiaşi naşi.
Alţi doi copii au fost botezaţi tot de Seana Arsenie Fogoroş.
Iar alţi doi, morţi în aceeaş zi, au fost botezaţi unul de moaşa lui, Maria Rogozea şi de Silvia Iacob Gheorghe Rogozea.

Aceiaş ———— aceiaş ———— aceiaş ———— aceiaş
soţ soţ

23. *Ioan* Ion Fogoroş murind de îndată, a fost botezat de moaşa Maria Rogozea.
Părinţii au fost cununaţi de Sofia Gheorghe Racu, soră cu soţia.
Tatăl a fost botezat de Eva Husea. Această naşă i-a servit şi drept naşă de cununie într'o primă căsătorie. Căsătoria desfăcându-se, Ion Fogoroş s'a supărat cu naşa. A spus că pentru nănaşe nu i-a mers bine. Nu i-a fost nănaşă bună şi a luat o alta.

24. *Viorica* Gheorghe Zevedei Stoia este botezată de Verşavia Constantin Stoia.
Părinţii au fost cununaţi de aceiaş naşă cu soţul ei.
Tatăl a fost botezat de aceiaş naşă.

aceiaş ———— aceiaş ———— aceiaş
soţul

25. *Niculae* Moise M. Sucaciu este botezat de Eva Dumitru Sofonea.
Naşa de cununie a părinţilor, care în acelaş timp e naşă de botez a tatălui, Elisafta Găbrean, era la botezul copilului „beteagă". „S'a uscat doi ani pe pat şi a şi murit".
Ceilalţi copii au fost toţi botezaţi de Elisafta Găbrean.

26. *Gheorghe* Mihai Nichiu este botezat de Sofia Ermolae Codrea.
Părinţii sunt cununaţi de aceiaş naşă cu soţul ei.
Tatăl copilului este botezat de d-ra Ana Făgărăşann, fiica preotului Ioan Făgărăşanu, care fusese împreună cu soţia lui Eva, naşul de cununie al bunicilor.
S'a întâmplat deci o schimbare de naşe care se explică prin faptul că soţii Ermolae Codrea nu aveau deloc copii. Astfel că au cerut Anii Făgărăşanu să le cedeze finul. D-ra Făgărăşanu a zis: „Eu nu pot să stau, dar duceţi-vă la lelea Sofia" şi a participat la cheltuială.

27. Copilul *Nicolae* Nicolae Marin, din părinţi ţigani, a fost botezat de o ţigancă, Paraschiva Pletosu, plecată din comună.

28. *Liviu* Gheorghe Codrea Damian este botezat de Sofia Gheorghe Sofonea.
Părinţii au fost cununaţi de soacra naşii actuale, cu soţul ei. (Eva şi Dionisie Sofonea).
Tatăl a fost botezat tot de Eva Dionisie Sofonea.
Un alt copil a fost botezat tot de Eva Dionisie Sofonea.

29. *Ana* Spiridon Tătaru este botezată de Senia Isac Tătaru.
Părinţii sunt cununaţi de aceiaş naşă cu soţul ei, Dionisie Spiridon Fogoroş, dintr'o primă căsătorie.
Tatăl a fost botezat de concubina socrului din prima căsătorie, a naşii actuale, Eugenia Codru.
Alţi doi copii prezintă aceeaş situaţie.
Alţi doi însă sunt botezaţi de aceiaş, pe vremea când era încă văduvă după bărbatul ei dintâi şi nu se căsătorise al doilea cu Isac Tătaru.
Avem deci:

concubină——————noră——————aceiaş
soţ

30. *Virgil* Gheorghe Husea este botezat de Rafira M. Poparad.
Părinţii sunt căsătoriţi de aceiaş naşă cu soţul ei.
Bunicii sunt căsătoriţi de părinţii socri ai naşii de botez a tatălui.
Avem deci:

Soacră —————— noră —————— nora norii —————— aceiaş
soţ soţ

31. *Niculae* S. Sofonea este botezat de Emilia Dionisie Fogoroş.
Părinţii sunt căsătoriţi de părinţii naşii actuale, Maria născută Husea, căsăt. Dionisie Fogoroş.
Tatăl copilului este botezat de fratele naşii de cununie, Ioan Sofonea.
Nevasta acestui Ioan Sofonea murise şi Sofonea îşi luase o altă femeie, care n'a vrut să cunune. „Ar fi trecut năşia la fecioru-su, dar fecioru-su era pe front şi n'a putut să cunune. Şi aşa a fost. Atunci şi-a găsit la repezeală, pe cine? Pe cumnatu-sa şi soru-sa". (Inf. Preoteasa Iurcovan).

Nevasta —————— sora —————— fiica
soţ

32. *Niculae* Gheorghe Bogdan este botezat de Rafira Niculae Tătaru.
Părinţii sunt cununaţi de aceiaş naşă cu soţul ei.
Tatăl este botezat de soacra naşii actuale, Safta Niculae Tătaru.
Avem deci:

soacră —————— noră —————— aceiaş
soţ

33. *Virgiliu* Teodor Hariton Fogoroş este botezat de Maria Nicolae Fogoroş.
Părinţii sunt cununaţi de aceiaş naşă cu soţul ei, Nicolae Fogoroş, care este frate cu tatăl.
Tatăl este botezat de Elisaveta Nicolae V. Sofonea.
Bunicii sunt căsătoriţi de socrul naşii de botez a tatălui, Vasile Sofonea, cu Lisabeta.
Schimbarea intervenită între botezul şi căsătoria tatălui se explică prin faptul că „nănaşa de botez a rămas văduvă şi nu a mai mers la cununie, atunci a câş-

tigat nănaş pe frate-său, că un străin nu prea stă dacă nu este obligat, şi atunci mergi la rude". Inf. Preoteasa.

34. *Leonora* fata naturală a Zenoviei Fogoroş (Vica lui Conşiţ) este botezată de Maria Gheorghe Tătaru.

Mama copilului a făcut nuntă de noapte cu Dumitru Luţian şi a avut drept naşi la nuntă de noapte pe aceiaş naşă cu soţul ei.

Tatăl copilului, Dumitru Luţian, a fost botezat tot de naşa lui dela nunta de noapte.

35. *Eva* Dionisie Damian a fost botezată de moaşa Maria Năstase Rogozea.

Părinţii au fost căsătoriţi de către Rafira C. Iurcovan cu soţul ei, Ion Iurcovan, frate cu mama copilului, naşi şi de nunta mică şi de nunta mare.

Tatăl a fost botezat de Rafira Gheorghe Fogoroş.

Naşa aceasta de botez era bolnavă „mai proastă şi n'a avut nici noră şi fata ei era prea mică şi de aceea şi-a luat omu drept naş pe fratele şi cumnata sa". (Inf. preoteasa.)

Alţi doi copii sunt botezaţi tot de naşa actuală. Un al treilea e botezat de una din studentele monografiste, ceeace a avut drept urmare refuzul ulterior al Rafirii Iurcovan de a mai boteza copilul Eva, dela care pornirăm.

36. *Livia* Niculae Fogoroş este botezată de Rafira Niculae Rogozea.

Părinţii au fost cununaţi de aceeaş naşă cu soţul ei.

Tatăl este botezat de aceiaş naşă pe vremea când nu era căsătorită.

Aceiaş situaţie pentru alţi trei copii.

37. *Niculae* Ioan N. Tătaru este botezat de Eugenia Th. Trâmbiţaş.

Părinţii sunt cununaţi de aceiaş naşă cu soţul ei, ea fiind şi naşa de botez a tatălui.

Bunicii sunt căsătoriţi de aceiaş.

Alţi doi copii, aceeaş situaţie.

Aceiaş ———— aceiaş ———— aceiaş ———— aceiaş
soţ soţ

38. *Maria* Gheorghe V. Sofonea este botezată de Zenovia Sucaciu.

Părinţii sunt cununaţi de mama naşii cu soţul ei.

Tatăl e botezat de Eva Făgărăşanu.

Bunicii sunt căsătoriţi de părintele Ion Făgărăşanu cu soţia sa Eva, naşa de botez a tatălui.

D-ra Ana Făgărăşanu nu a mai vrut să mai cunune şi a cedat năşia Eufrosinei

Aceiaş ———— aceiaş (cedare) aceiaş ———— fata
soţ soţ

39. *Aurelia* Vasile Tătaru este botezată de Seana Arsenie Fogoroş.

Aceiaş naşă cu soţul ei a cununat pe părinţi la nunta de noapte şi la cununie, au fost deci „naşi şi de noapte şi de zi" şi au botezat pe tatăl copilului şi au cununat pe bunicii lui.

40. *Livia* Mihai Fogoroş Sitea este botezată de Rafira Gheorghe Fogoroş.

Părinţii au fost cununaţi de aceiaş naşă cu soţul ei, care este frate cu mama copilului.

Tatăl a fost botezat de bunica soacră a naşei actuale, Elisabeta Bobeica.

Intr'o altă căsătorie anterioară mama copilului a fost cununată de Maria şi Aurel Trâmbiţaş, care i-au botezat şi doi copii din acea căsătorie.

41. *Victoria* Emilian Iurcovan a fost botezată de Sofia Gheorghe D. Sofonea.

Părinţii au fost cununaţi de aceiaş naşă cu soţul ei.

Tatăl a fost botezat de soacra naşii, Eva Dionisie Sofonea.

Bunicii au fost cununaţi de Dionisie Sofonea cu altă Eva, nevastă a lui dintâi.

42. *Liviu* Ion Balea este botezat de Sofia Em. Haneş.
Părinţii sunt cununaţi de soacra naşii actuale cu soţul ei, Eva şi Spiridon Haneş.
Tatăl a fost botezat de naşa lui de cununie.
43. *Ana* Niculae Sofonea a fost botezată de Senia Arsenie Fogoroş, care a botezat pe tatăl copilului şi apoi l-a cununat împreună cu soţul ei.

Natura rudeniei spirituale din năşie

Intre naşi şi fini şi mai mult de cât atâta, între toţi finii unui naş, se stabilesc relaţii de rudenie spirituală al căror efect vizibil este mai ales în ordinea interdicţiilor religioase de căsătorie. Canoanele bisericii au în această privinţă regulele lor precise, dar care au fost preluate de către viaţa sătească şi uneori întărite dincolo de ceeace ele pretindeau. Sătenii din Drăguş „ţin mai mult la rudenia din năşie decât la cea de sânge" poate să afirme fără multă greşeală părintele Iurcovan.

„Nu iese finul din vorba naşii nici cât trăieşte, că ea dă seama la Dumnezeu de el. De când se naşte şi până'l mână la progadie, ea tot dealături îi stă. Il ţine de rău şi-l duce la bine. Şi nu se cade. Şi e tare rău la Dumnezeu cel de-i iese din vorbă. Că ea are legământ cu Dumnezeu şi cine-l strică, cu Dumnezeu se strică. Că naşa-i mai mare şi ca tatăl şi mama şi toate neamurile finului, car' trebue să-i dea ascultare, că ea-i poartă vorba la Dumnezeu. Că dacă rămâne omu fără naşă e mai rău ca când i-a murit mama, că cine-l plăteşte la groapă? E de mare cinste cine-i nănaşă la mai mulţi, că din vorba ei nu iese tot satu şi e'n fruntea mesii în tot locu". (Inf. Rafira Dumitru Codrea, 63 ani. Fişă I. C.).

„Şi naşul este rudă aproape, tare. Cum să nu? Că te cunună!". (Inf. Zenovia Stoia, 62 de ani).

„Nu este bine naş cu fin să se cunune. Aceasta nu este slobod. Nu se ia aşa fina cu nănaşu. Şi dacă se'ntâmplă o muiere să boteze pe o fată şi pe un băiat nu se pot lua nici ăia. Este păcat. Ca când sunt fraţi. Nu se pot lua. Ca când îi fraţi, dacă i-a încreştinat tot aia pe amândoi". (Inf. Gherghina Stoia).

„Şi nici fata nănaşului cu copilul botezat nu pot. Sunt neamuri tari, rude tari, nu pot".

Şi informatoarea Gherghina Stoia dându-ne această lămurire se adresează nurorii sale:

„Tu! ca cum ar fi vrut Gheorghe (fiul ei) să ia pe Achina (fina)".

Nora ei Zenovia: „Da, ia vezi că a botezat-o Hira. Nu se poate"; şi Gherghina întăreşte: „Apoi da; nu, nu, nu se poate".

Totuşi abateri dela regulă se fac în ciuda conştiinţei faptului că sunt abateri. De pildă:

„Zice că s'ar putea. D'apoi mai de mult zice că nu lăsa să se ia. Că sunt ca fraţii. Dar acum zice că se mai iau". (Dece sunt ca fraţii?) „Aşa am auzit; nici noi nu ştim bine. Va fi vreo vorbă. Aşa s'au luat dintr'o nănaşe şi s'au cununat ziua, Samuilă Iurcovan cu Eva Sofonea. Nu ştiu când, că stăm cam departe şi e de mult. Va fi vreo 42 de ani". (Inf. Seana Arsenie Fogoroş).

Relaţii sociale derivând din năşie

Sistemul de rudenie este el însuşi un sistem de relaţii, având efect mai ales prin interdicţiile la căsătorie pe care le ridică.

In afară de aceasta, grupul naşilor şi al finilor sunt legaţi între ei prin anume relaţii de respect şi de ajutor, cari însă astăzi au început a slăbi, relaţii care nu mai au nimic ritual întrânsele, ci privesc viaţa de toate zilele:

„Mai merg, dar nu ţin ca mai de mult. Mai înainte se ţinea. Acum, după ce sunt gata, nu se mai duc". „Inainte mai se ducea, mai ţesea, mai ajuta fina la nănaşă.

Acum se duce numai când cu nunta. Işi face treaba şi gata". „Se duce de oaspătă". „Făcea mai de mult, că se ospăta în ziua de cununie la naşi". „Acum se cheamă, când se dă găina. Il cheamă de mănâncă". (Inf. Gherghina şi Zenovia Stoia).

„Nu mergem la naşi. Numai atunci mergem când te căsătoreşti, dacă te căsătoreşti la Crăciun, apoi te duci la Paşti cu doi colaci, cu un ştiuc de carne, cu două lumini. Numai atunci, în anul întâi. Şi te cinsteşte şi ea. Te pune la masă cu băutură şi cu mâncare. Şi gata. Nu mai avem nevoie unu de altu". (Inf. Rafira Ion Racu).

„Nu mai are vorbă. Te-a cununat, nu mai are vorbă, fără când îl cheamă de botează. El nu are treabă cu căsnicia. Dacă pot trăi, trăiască. Dacă nu, nu. El nu pune nici o vorbă la mijloc". (Inf. Gherghina Stoia).

Totuşi aceste relaţii sunt astăzi încă destul de importante, mai ales dacă ţinem seamă de numărul mare de persoane prinse în ele: satul întreg îţi poate apărea chiar ca un vast sistem de năşiri, legând laolaltă pe toţi sătenii.

Ca să ne putem da seama de sfera socială de întindere a unei năşii, dăm o listă a celor *botezaţi* de câteva naşe din sat. Iată astfel, Seana Arsene Fogoroş a botezat până acum.

In 1903 pe Maria Matei Gh. Sofonea; 1905: Rafira Matei Gh. Sofonea; 1906: Samoil Matei Gh. Sofonea; 1907: Roman Matei Sofonea; 1908: Silvia Matei Sofonea; 1910: Victor Matei Sofonea; 1912: Gheorghe Matei Bobeica, Rafira Matei I. Sofonea şi Ana Matei Sofonea; 1914: Gheorghe Matei Sofonea şi Dionisie Matei Sofonea; 1915: Maria Valer Tătaru; 1919: Ana Matei Bobeica; 1920: Valeria Niculae V. Tătaru şi Emilian Matei Sofonea; 1921: Silvia Matei Bobeica; 1922: Viorica Matei Sofonea; 1924: Ioana Arsene Sofonea; 1926: Valeria Arsene Sofonea şi Eleonora Matei Sofonea; 1927: Gheorghe Matei Sofonea şi Silvia Arsene Matei Sofonea; 1928: Liviu N. I. Sofonea; Viorica Matei I. Sofonea şi Olimpia Gheorghe Tătaru; 1930: Vasile Matei Sofonea şi Viorel Matei Bobeica; 1931: Aurelia Vasile Tătaru şi Ana Nicolae Sofonea; 1932: Livia Arsene M. Sofonea; Aurelia V. Tătaru şi Ana Niculae Sofonea; adică un total de 32 de botezuri.

Dealtfel Seana Arsenie Fogoroş pare a avea o deosebită activitate de năşire. Nu numai că satul o cunoaşte drept una care are foarte mulţi fini, dar ea însăşi arată cum a avut norocul ca toţi finii să-i fie bogaţi în copii şi în nunţi.

Alte naşe au un total mai mic de copii. Astfel: Rafira Nicolae Poparad, 4 botezuri (1908—931), Eugenia Th. Trâmbiţaş — 8 botezuri (1901—931), Rafira Ion Fogoroş—18 botezuri (1911—931), Zenovia Vasile Rogozea — 3 botezuri (1926—931). Verşavia Constantin Stoia, 3 botezuri (1916—931), Sofia Ermolae Codrea, 7 botezuri (1913—921), Xenia Isac Tătaru, 5 botezuri (1923—931), Rafira Gheorghe Fogoroş, 8 botezuri (1903—931) ,Rafira Ion Sofonea, 6 botezuri (1919—931) ,Rafira Nicolae Rogozea, 16 botezuri (1907—931) etc., etc.

H. H. STAHL

